Alko valistajana

Tuon tuostakin putkahtaa esiin kysymys siitä, miten alkoholin sosiaalisista ja terveydellisistä haitoista tiedottaminen sopii Alkolle, joka kuitenkin ensisijaisesti tuottaa alkoholijuomia ja käy niillä kauppaa. Jotkut katsovat näiden kahden tehtävän olevan sovittamattomassa ristiriidassa keskenään, toiset taas epäilevät, että haitoista kertominen on Alkolle eräänlainen savuverho, jonka suojissa se voi mahdollisimman rauhassa tuottaa alkoholia ja kaupata sitä. Useammin kuin kerran on esitetty, mm. eduskunnan talousvaliokunnan mietinnössä kolmisen vuotta sitten, että alkoholihaitoista tiedottaminen pitäisi siirtää sosiaali- ja terveysviranomaisille sekä opetusviranomaisille.

Viimeksi eduskunnan talousvaliokunta puuttui asiaan muutama kuukausi sitten. Mietinnössään, joka koskee hallituksen kertomusta päihdeolojen kehityksestä vuonna 1987, talousvaliokunta kirjoittaa näin: "Valiokunta kiinnittää huomiota siihen usein esille tuotuun ristiriitaiseen tehtävään, joka Alkolla on toisaalta alkoholia myyvänä ja valmistavana yhtiönä ja toisaalta raittiuskasvatuksen järjestäjänä." — Talousvaliokunnalle on sattunut vakava lipsahdus, kun se puhuu Alkon järjestämästä raittiuskasvatuksesta; sitä Alko ei anna, mutta kylläkin tarjoaa tietoja ja materiaalia raittiuskasvatusta tekevien järjestöjen käyttöön.

Olisiko Alkon sitten luovuttava alkoholin terveydellisistä ja sosiaalisista haitoista tiedottamisesta, kun eduskuntakin näyttää pitävän sitä kyseenalaisena?

Tiedottamistehtävä juontuu jo itse monopolijärjestelmästä. Sillä pyritään säätelemään alkoholin tuotantoa ja kauppaa niin, että alkoholista aiheutuvat sosiaaliset ja terveydelliset haitat jäisivät mahdollisimman pieniksi. Näiden haittojen tutkiminen ja niistä ihmisille kertominen tukevat olennaisella tavalla tätä tavoitetta.

Päättäessään vuonna 1971 valistustoiminnan tehostamisesta ja laajentamisesta Alkon hallintoneuvosto asetti yhdeksi tehtäväksi tiedottamisen "alkoholijuomien käyttöön liittyvistä terveydellisistä ja sosiaalisista haitoista".

Käytännössä tämä merkitsee sitä, että Alko tuottaa erilaista alkoholihaitoista kertovaa ja alkoholin hillittyyn käyttöön ohjaavaa tiedotusaineistoa, tarjoaa asiantuntija-apua ja koulutusmateriaalia opetuslaitoksille ja järjestöille, toimii yhteistyössä viranomaisten ja järjestöjen kanssa erilaisten kampanjoiden järjestämisessä ja tiedottaa myös lehdistön, radion ja television kautta. Kaikessa tässä Alko nojautuu tieteelliseen tutkimukseen, jota mm. Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos ja Alkon tutkimuslaboratorion biolääketieteen osasto suorittavat.

Se, että Alko kertoo suomalaisille alkoholin sosiaalisista ja terveydellisistä haitoista ja pyrkii näin ehkäisemään alkoholin riskikäyttöä, ei estä sen enempää sosiaali-, terveys- ja opetusviranomaisia kuin raittius- ja terveyskasvatusta antavia järjestöjäkään omalta osaltaan tekemästä tätä työtä. Kaikki se tieto, jota Alko ja sen tutkimusyksiköt ovat tuottaneet, on viranomaisten ja järjestöjen käytettävissä.

Tuntuu oikeastaan aika omalaatuiselta, että aina eduskuntaa myöten kannetaan huolta siitä, että Alko tiedottaa alkoholihaitoista ja alkoholin riskikäyttöön liittyvistä vaaroista, ja jopa esitetään tämän tehtävän ottamista pois Alkolta. Halutaanko siis, että Alko valmistaisi ja möisi alkoholijuomia vähääkään välittämättä niihin liittyvistä riskeistä. Päinvastoin odottaisi, että eduskunta patistaisi Alkoa tiedottamaan haitoista mahdollisimman tehokkaasti ja pyrkisi saamaan myös yksityisomistuksessa olevan tupakkateollisuuden ottamaan saman vastuun tupakan aiheuttamista terveysriskeistä tiedottamisesta.

Jorma Hentilä